

biçimleriyle yazılmış metinlerin transkripsiyonu ve filolojik açıklamalar yer almaktadır. Bunların dışında Şinasi Tekin'in dergilerdeki makaleleri yanında kitap tanımları ve bazı kitaplarda yazdığı bölümler vardır. 1980'li yıllara kadar daha çok Eski Uygur dili ve kültürüyle ilgili makaleler yazan Tekin'in bu tarihten sonra gittikçe artan sayıda Anadolu sahası metinlerine ve Osmanlı kültür tarihine eğildiği görülür.

BİBLİYOGRAFYA :

"Kronolojik Yaşam Öyküsü", *Şinasi Tekin'in Anısına: Uygurlardan Osmanlıya* (haz. Günay Kut – Fatma Büyükkaracı Yılmaz), İstanbul 2005, s. 22-23; Gönül Alpay Tekin, "Şinasi Bey ile Geçen Bir Ömür", a.e., s. 24-73; Selim Sırrı Kuru, "Bir Dilin Derinlerinde: Şinasi Tekin'in Eserlerine Bir Yaklaşım Denemesi", a.e., s. 74-86; Yorgo Dedes, "Şinasi Tekin Bibliyografyası", a.e., s. 87-99; Mustafa S. Kaçalın, "Prof. Dr. Şinasi Tekin (1933-2004)", *MÜTAD*, sy. 16 (2004), s. 269-298; a.mlf., "Prof. Dr. Şinasi Tekin (28 Eylül 1933 – 16 Eylül 2004)", *TÜBA*, XXX/1 (2005), s. 351-360; W. M. Thackston, "Şinasi Tekin (1933-2004)", *MESA Bulletin*, XXXIX (2005), s. 159-160; Nail Tan, "Prof. Dr. Şinasi Tekin", *TDL*, sy. 657 (2006), s. 288-290; Günay Kut, "Şinasi Tekin (1933-2004)", *Journal of Turkish Literature*, sy. 3, Ankara 2006, s. 147-152.

HAYATİ DEVELİ

TEKİNDAĞ, Şehabeddin

(1918-1983)

Osmanlı tarihçisi.

Mehmed Cenab Şehabeddin 20 Ocak 1918'de İstanbul Beşiktaş'ta doğdu. Babası bahriye zâbitliği ve PTT memurluğunda bulunan Usturuşmalı Rüstem Nûri Bey'dir. İlk ve orta öğreniminden sonra girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden 1942'de mezun oldu. Ardından aynı bölümde asistan yardımcısı ve lektör sıfatıyla fahri olarak çalıştı. Öğrencilik yıllarında kuvvetli hâfızası, derslere karşı ilgisi ve çalışkanlığı ile hocalarının dikkatini çekti. 1944 Temmuzunda Ortaçağ Şark tarihi hocası Mükrimin Halil Yinanç'ın yanında Ortaçağ Kürsüsü asistanlığına tayin edildi. Karamanoğulları üzerinde doktora çalışmasına başladı. *Tarihten Sesler* adlı popüler bir dergide bazı yazıları yayımlandı. Tahrir heyetinde bulunan hocalarının yönlendirmesiyle *İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı ve iyi bir tarih araştırmacısı olacağını kanıtladı. Kalem aldığı ilk maddeler "Canbulat", "Cezâr Ahmed Paşa", "Çanakale" (tarih kısmı) ve "Çeşme"dir (1945). Doktora çalışmalarını sürdürürken 1945'te askere alındı; 1947 Nisanında terhis edildikten yedi ay kadar sonra *13-15 İnci Asırlarda Cenû-*

bî Anadolu Tarihine Ait Bir Tedkik: Karaman Beyliği başlıklı doktora tezini tamamladı. Ardından çalışmalarını Memlük tarihine yöneltti, Memlük Sultanı Berkuk'a dair incelemelerde bulundu, bu amaçla bir buçuk yıl Fransa'da Paris kütüphanelerinde çalıştı (Ocak 1950 – Ağustos 1951). 1952'de *Sultan Berkuk ve Zamanı* adlı tezini bitirdi ve 1954 Kasımında doçent unvanını aldı. Akademik kariyeri dışındaki ilmi faaliyetlerini daha çok Fâtih Sultan Mehmed dönemi üzerinde yoğunlaştırmaya başladı. Bu durum onun Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'ne geçmesinde önemli rol oynadı. Nitekim Yeniçağ tarihi eylemlerine nakliyle ilgili gerekçede araştırmalarını daha ziyade Osmanlı Devleti'nin doğu ülkeleriyle olan ilişkilerine yönlendirmiş olduğu da belirtilmişti.

1956 Temmuzunda Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'ne geçince kürsü başkanı M. Cavit Baysun'un yanında sıkı bir çalışma dönemine girdi. Özellikle Baysun'un o sıralarda yayımı hız kazanan *İslâm Ansiklopedisi*'nin Tahrir Heyeti başkanı olması Tekindağ'ın ilmi yönelimini etkiledi. Ansiklopedinin başkalarının yazmaya tâlip olmadığı veya redaksiyonu gereken zor maddeleri ona havale edildi. Çok sıkı bir mesai ile talepleri karşılamaya çalıştı ve ilk rahatsızlığı bu yoğun günlerde kendini gösterdi. Haziran 1957'de kalbindeki problemler sebebiyle tedavi altına alındı. Bununla birlikte yoğun çalışmalarına devam etti. Ağustos 1963'te kadrolu profesörlüğe yükseltildi. Cavit Baysun'un ölümü üzerine (Kasım 1968) Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'nün başına getirildi (16 Ocak 1969). 1970 Mayısında Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçildi. Özellikle doktora çalışma alanı olan Konya-Silifke bölgesine yaptığı ilmi gezilerle bazı yeni tesbitlerde bulundu; İzzet Koyunoğlu yazmaları üzerinde çalıştı. Bu çalışmaları yanında kürsü başkanlığı görevini ölümüne kadar sürdürdü. 1976'dan itibaren birbirini takip eden hastalık-

lar yüzünden çalışmaları aksadı. 1978'de bir süre hastahane tedavisi gördü; 1982'de kalp yetersizliği ve kronik bronşit kendisini iyice yıpratmış ve 12 Ağustos 1983'te vefat etti.

Şehabeddin Tekindağ sağlam kaynak bilgisi ve titiz incelemeleriyle temayüz etmiştir. Özellikle Karamanoğulları'na dair çalışması sahasında ilk ciddi inceleme niteliği taşır. Berkuk devriyle ilgili araştırmaları da Türkiye'de Memlük tarihçiliği alanında derinlemesine ilk çalışmalardan biridir. Memlük Sultanlığı'nın bölgede önem kazandığı bir dönemi kapsayan incelemede bilhassa iktisadî hayat, askerî ve idarî teşkilât pek çok tarih eseri ve çeşitli belgeler kullanılarak ele alınmıştır. Osmanlı tarihiyle ilgili araştırmalarında ise Fâtih Sultan Mehmed'le İstanbul'un fethi ve şehrin iskânı konularına ağırlık vermiş, bunlar genellikle popüler dergilerde ve gazetelerde yayımlanmıştır. Tekindağ'ın bibliyografya ve kaynak araştırmaları da önemlidir. Yavuz Sultan Selim adına yazılmış selimnâmeleri ilk defa bir araya getirerek tanıtmış, bazı arşiv belgelerini değerlendirmelerle birlikte *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*'nde neşretmiştir. Bunlar arasında Şahkulu Baba Tekeli isyanı, Haliç Tersanesi, Selman Reis'in arzısı, Rodos'un fethi ve patrikhâneyle ilgili belgeler zikredilebilir. *İslâm Ansiklopedisi*'ne yazdığı maddeler geniş kaynak bilgisiyle meydana getirilmiş, sağlam bilgiler içeren çalışmalardır. Bu ansiklopedi tecrübesini, 1970'ten itibaren *Meydan Larousse*'ün Türkçe versiyonu için kaleme aldığı doksana yakın maddede de göstermiştir. Onun en bilinen özelliklerinden biri çeşitli ilmi kongre ve seminerlere katılması, konuşmaları dikkatle dinlemesi ve ardından kendine has üslûbuyla söz alma alışkanlığıdır. Son zamanlarında XVI. yüzyılın sonuna kadar gelen bir Osmanlı tarihi üzerinde çalışmaktaydı. Fakat hastalıklar bunu tamamlamasını engellemiştir. Bu çalışmanın ilk taslağını ders notları şeklinde *Fatih'ten III. Murad'a Kadar Osmanlı Tarihi (1451-1574)* başlığıyla teksir ettirmiştir (İstanbul 1977). Fâtih devri öncesini de kaleme almış, bunların bir bölümü asistanları tarafından temize çekilmiş, ardından İsmet Miroğlu bu yazılanları ve ders notlarını düzenleyip kendi adına neşretmiştir ("Fetret Devrinden II. Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, X, İstanbul 1989, s. 167-279; "Yavuz Selim Devri", a.g.e., s. 281-312).

Başlıca eserleri ve makaleleri şunlardır: *Berkuk Devrinde Memlük Sultanlığı*

Şehabeddin
Tekindağ

TEKİNDAG, Şehabeddin

(XIV. Yüzyıl Mısır Tarihine Dair Bir Araştırma) (İstanbul 1961); *Anadolu Türk Tarihi ve Kültürü* (Trabzon 1967; Trabzon Teknik Üniversitesi'nde verilen konferansların teksir basımı); "Alaeddin Keykubad ve Halefleri Zamanında Selçuklu-Küçük Ermenistan Hudutları" (TD, I/1 [1949], s. 29-34); "Karamanlıların Gorigos Seferi (1367)" (TD, VI/9 [1954], s. 161-174); "Dürzî Tarihine Dair Notlar" (TD, VII/10 [1954], s. 143-156); "İbn Kemal'e Göre Fâtih'in İstanbul'u Muhasara ve Zabtı" (*İstanbul Enstitüsü Dergisi*, sy. 1 [1955], s. 1-27); "XVIII. ve XIX. Asırlarda Cebel Lübnan: Şihab-oğulları" (TD, IX/13 [1958], s. 31-44); "Son Osmanlı-Karamanlı Münasebetleri Hakkında Araştırmalar" (TD, XIII/17-18 [1963], s. 43-76); "XIII. Yüzyıl Anadolu Tarihine Aid Araştırmalar: Şemseddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar" (a.g.e., XIV/19 [1964], s. 81-98); "Fâtih'in Ölümü Meselesi" (TD, XVI/21 [1966], s. 95-108); "Büyük Türk Mutasavvıfı Yunus Emre Hakkında Araştırmalar" (TTK Belleten, XXX/117 [1966], s. 59-90); "II. Bayezid Devrinde Çukurova'da Nüfuz Mücadelesi: İlk Osmanlı-Memlûklü Savaşları (1485-1491)" (TTK Belleten, XXXI/123 [1967], s. 345-373); "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi" (TD, XVII/22 [1967], s. 49-78); "Bayezid'in Ölümü Meselesi" (TD, sy. 24 [1970], s. 1-16); "Selim-nâmeler" (TED, I [1970], s. 197-230); "Osmanlı Tarih Yazıcılığı" (TTK Belleten, XXXV/140 [1971], s. 655-663); "İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde Bulunan Türkçe Yazmalar Üzerinde Çalışmalar" (TM, XVI [1971], s. 133-162).

BİBLİYOGRAFYA :

Mahmut Ak, "Üniversite Tarih Eğitiminde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeniçağ Tarihi Kürsüsü/Anabilim Dalı'nın Yeri", *Cumhuriyetin 80. Yılında Üniversitelerde Tarih Öğrenimi, Araştırmaları ve Yayınları Semineri, Bildiriler*, İstanbul 2004, s. 106-107, 109,112; Bekir Kütükoğlu, "Prof.Dr. M. C. Şehabeddin Tekindağ İçin", TD (Prof. Dr. M. C. Şehabeddin Tekindağ hatıra sayısı), sy. 34 (1984), s. 1-18.

FERİDUN EMECEN

TEKİNER, Efdaleddin (1868-1957)

Osmanlı tarih araştırmacısı
ve muallim.

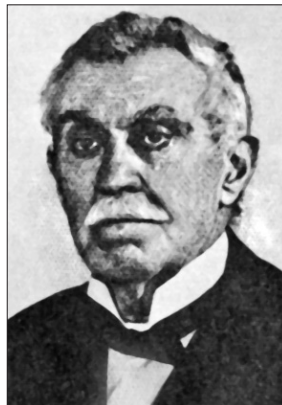
İstanbul Cerrahpaşa'da doğdu. Dedesi Zaptiye Nâzırı Hacı Hâfız Paşa, babası Sadâret Mektûbî Kalemî halifelerinden Hazîne-i Hâssa Dairesi umumi müfettişi İs-

mâil Cevad Bey'dir. Annesi şair ve münşilerden Maraşlı Kenan Bey'in kızı Emine Yegâne Hanım'dır. Süleymaniye'de başladığı tahsiline Beyazıt Kaptan İbrâhim Paşa Rüşdiyesi'nde ve Mekteb-i Mülkiyye'nin idâfî kısmında devam etti. 1893'te Mülkiye Mektebi'nden mezun oldu. Aynı yıl Dahiliye Nezâreti Mektûbî Kalemî halifeliğiyle devlet hizmetine girdi, ertesi yıl Divân-ı Hümâyun Âmedî Kalemî'ne geçti. Bu arada Mülkiye Mektebi'nin idâfî kısmında muallim yardımcısı olarak çalıştı. 1896'dan itibaren sırasıyla Aşiret Mekteb-i Hümâyunu'nda, Mekteb-i Sultânî'de, Mekteb-i Mülkiyye'nin idâfî kısmında, Mercan İdâdisi'nde, Dârülfünun'da, Mekteb-i Mülkiyye'de ve Mekteb-i Hukûk'ta muallimlik yaptı. Bu öğretim kurumlarında çeşitli dersler verdi. 1910'da Âmedî Kalemî halifeliğinden Dahiliye Nezâreti Muhâberât-ı Umûmiyye İdaresi üçüncü şube müdürlüğüne getirildi. Aynı zamanda Donanma Muâvenet-i Milliyye Cemiyeti komiserliğinde, Târîh-i Osmânî Encümeni ve Dârülfünun üyesi sıfatıyla Meclis-i Kebîr-i Maârif üyeliklerinde bulundu. Bir Osmanlı tarihi yazmak için oluşturulan heyete dahil edildi. Ayrıca Kadastro Mektebi ile Evkaf Mektebi ve İnâs Dârülfünunu gibi yerlerde muallimliğini sürdürdü. Eylül-Kasım 1912 arasında Bursa vali vekilliği yaptı, ertesi yılın ekiminde mebânî-i emîriyye ve hapishaneler umum müdürü oldu. Bu görevi esnasında İstanbul Tevkifhânesi ile Üsküdar ve Bursa hapishanelerini inşa ettirdi. 1916'da Ali Emîri Efendi başkanlığında teşkil edilen Tasnif-i Vesâik-i Târîhiyye Encümeni, ertesi yıl İstanbul Muhâfaza-i Âsâr-ı Atîka Encümeni üyeliklerine getirildi; 1918'de Dârülfünun'daki görevine döndü. 20 Mart 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetince eski İstanbul hükümetinin muamelâtını tasfiye komisyonu üyeliğine, ertesi yıl Dahiliye Nezâreti bünyesindeki görevine tayin edildi. 1925'te

mübadeleye tâbi tutulmaması karşılığında bir Ermeni'den 4500 lira aldığı suçlamasıyla açığa alındıysa da bu ispatlanmayınca 1928 Haziranında görevine iade edildi ve 14 Ekim 1928 tarihinde emekliye ayrıldı. Daha sonra Dârüşşafaka tarih muallimliği yaptı; İstanbul Zahire Borsası, Türk Tarih Kurumu, Türkiye İlmî Eserleri Koruma Derneği gibi müesseselerde üyeliklerde bulundu. Bu görevde iken İstanbul'un eski eserlerini yıkımdan kurtarmak için büyük mücadele verdi. 13 Ağustos 1957'de öldü. Fransızca ve Arapça bilen Efdaleddin Tekiner'in gençliğinde birkaç tiyatro eseri kaleme aldığı ve şiirle de meşgul olduğu anlaşılmaktadır.

İyi bir devlet memuru, iyi bir muallim ve titiz bir tarih araştırmacısı olan Efdaleddin Tekiner yakınlarıncı yazmaktan çok anlatmayı tercih eden biri diye nitelenir. Tarih araştırmalarının sadece sefer ve savaşları değil kültür ve medeniyeti de konu edinmesi hususuna dikkat çekmiş, mimari, tabâbet ve sanat gibi alanların tarihinin yazılması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun için başta arşiv belgeleri olmak üzere vakfiyelerin, mahkeme sicillerinin, mezar taşlarının, kitâbelerin, para ve mühür koleksiyonlarının bir an önce istifadeye açılmasını önermiştir. Harf inkılâbından sonra eski belge ve kaynakları okuyup anlayabilecek kişilerin azalmasından endişe duymuş, çeşitli türleri olan arşiv yazısının mutlaka yeni nesle öğretilmesine, hatta daha o yıllarda arşivist-paleograf yetiştiren bir okula ihtiyaç bulunduğuna temas etmiştir.

Eserleri. 1. Coğrafya-i Umrânî (İstanbul 1316). Beşerî coğrafyaya dair bir ders kitabıdır. Osmanlı maarif sisteminde yeni konulmuş bir ders olması hasebiyle müellifin eserin başında coğrafya ile ilgili verdiği bilgilerin özel bir önemi vardır. **2. Muhtasar İslâm Târîhi I** (İstanbul 1326). Tekiner'in daha kapsamlı biçimde tasarladığı eserinin bir parçası olup İslâmiyet'in zuhurundan Emevîler'in sonuna kadar gelen bir ders kitabıdır. **3. Küçük Osmanlı Târîhi** (İstanbul 1328). Rüşdiye ve idâfîlerde okutulmak üzere hazırladığı bu kitapta müellifin Osmanlı tarihini on dönem halinde ele aldığı ve her dönemin sonunda "fezleke" başlığı altında bazı sosyolojik değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. **4. Târîh-i Osmânî Haritaları** (İstanbul 1329). Osmanlı Devleti'nin çeşitli dönemlerdeki sınırlarını gösteren haritalardan ibaret bir eserdir. **5. Abdurrahman Şeref Efendi, Tercüme-i Hâli, Hayât-ı Res-**

Efdaleddin
Tekiner